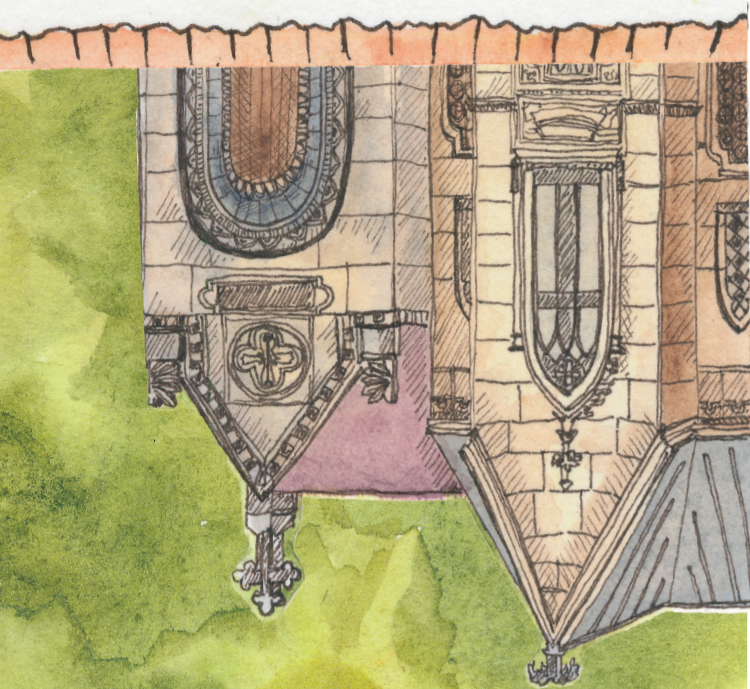

na Olšanské hřbitovy

ilustrovány průvodce pro děti od 10 let

ZA ARCHI TEK TUROU

Olšany jsou pozoruhodným a tak trochu tajemným územím uprostřed rušného města. Nepředstavují jen místo odpočinku těch, kteří nás opustili, nebo zelenou oázu pro krásné procházky. Jsou také galerií, v níž pod širým nebem vystavují svá díla i ti nejlepší sochaři a architekti.

Pojďte s námi některá z nich objevit! A pokud se budete chtít dozvědět víc, prohlédněte si web:
Architektonický manuál pražských hřbitovů
www.architektonickymanual.cz/prazske-hrbity

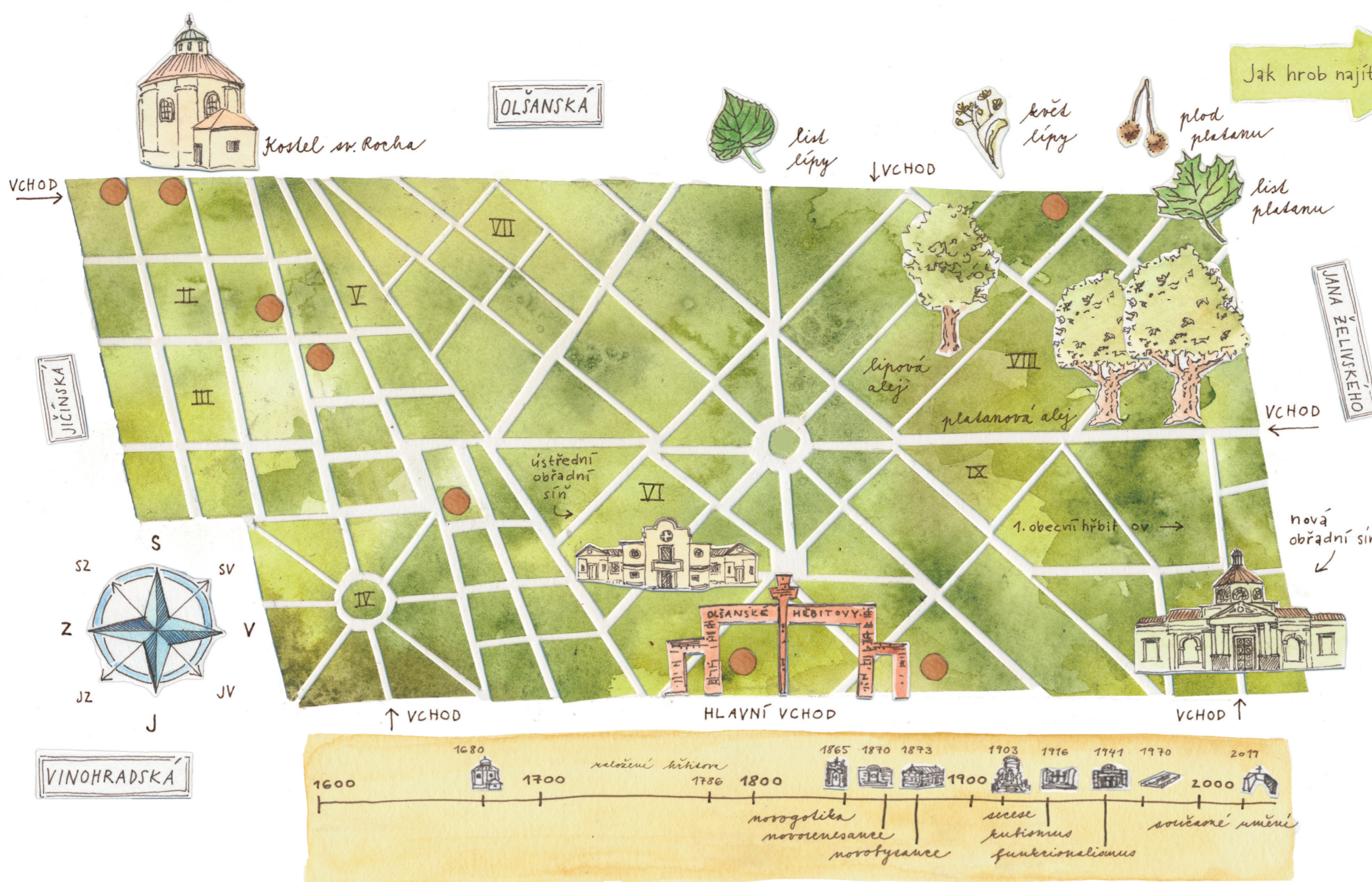

Olšanské hřbitovy, Praha 3 – Žižkov

Infocentrum HPS: Vinohradská 71/155, Praha 3
Tramvaj (hlavní vchod) 10, 11, 13, 15, 16

© Kateřina Lopatová, Dana Schlaichertová (koncepte)
© Kateřina Lopatová (texty)
© Kristýna Salabová / VOŠ Václava Hollara (ilustrace a grafická úprava)
Kamila Jurajdová, Petr Sládeček (odborná spolupráce)
Anna Oplatková / HPS (rešerše podkladů)
© Hřbitovy a pohřební služby hl. města Prahy, 2025

Projekt je realizován díky finanční podpoře EU prostřednictvím Národního plánu obnovy a Ministerstva kultury ČR

Jak hrob najít?

Víme, že orientace na tak rozlehlé ploše nemusí být vždy snadná. Proto nabízíme několik pomůcek, které nejen usnadní hledání, ale zároveň poskytnou zajímavé informace o historii místa.

O Olšanských hřbitovech mluvíme v množném čísle, protože od zřízení morového pohřebiště v roce 1680, přesněji od založení řádného hřbitova v roce 1786 vznikaly postupně. Etapy jejich rozrůstání jsou označeny římskými čísly I–IX (tedy 1–9). V roce 1900 byl otevřen také 1. obecní hřbitov pro zemřelé, kteří se nehlásili ke katolické církvi. Z nejstaršího hřbitova I, který se nacházel kolem kostela sv. Rocha, se dochovalo jen několik náhrobků ležících dnes za zdí.

Jenže pozor, tak snadné to zase není: jelikož se celá plocha ohraničená obvodovou zdí dodnes používá, můžeme najít nejstarší a nejmladší hrob z tohoto průvodce téměř vedle sebe.

Například:
Místo: II, 9, 6
II. – hřbitov
9. – oddělení
6 – hrob

OLŠANSKÉ HRBITOVY jsou především místem určeným památce našich blízkých, které si proto zaslouží náležitou úctu a patřičné chování. Představují však také poklidné zelené prostory se stovkami vzrostlých stromů, jejichž stín prospívá v letních měsících návštěvníkům a jejich schopnost zadržovat vláhu celé metropoli. Stejně tak jsou ale i muzeem pod širým nebem: tomu, kdo sem zavítá, mohou vyprávět příběhy osobností, jež jsou zde pochované. Ale snad ještě putavější mohou ilustrovat příběh dějin umění – uměleckých slohů a stylů, jejichž významní i neprávem opomíjenými představitelé neprojektovali pouze paláce, divadla či kostely, ale se stejným zápletem navrhovali také hrobky.

Kdy a proč vlastně hřbitov, který dnes zabírá plochu padesáti hektarů (tj. přibližně sedmdesáti fotbalových hřišť), vznikl? Jak se dá očekávat, nebyly okolnosti jeho založení jen centrem nákazy, ale také sídlem panovníka, pod jehož správou spadaly i české země. Třebaže císař utekl před morem právě do Prahy, ani toto město nebylo bohužel bezpečné. Na konci roku bylo nutné rozhodnout, kde k tomuto smutnému účelu zbudovat pohřebiště, protože se z hygienických a kapacitních důvodů nemohlo nadále pohřbívat ve městě. Opatření nešlo brát na lehkou váhu, vždyť v českých zemích tenkrát zemřelo přibližně sto tisíc lidí.

1 HROBKA RODU PLESCHNER VON EICHSTETT

Architekt: Josef Kranner
Dokončení: 1865
Místo: II, 9, 6

V polovině 19. století začali architekti stále intenzivněji hledat inspiraci v minulosti: jako první z historizujících stylů ovládla scénu **novogotika**. Styl zahleděný do středověku, kdy měla velkou moc i úcta církev, byl přímo předurčený pro stavbu kostelů, ale nezůstalo jen u nich. Novogotické stavby se obvykle tyčily do výšky, používaly křížovou klenbu s lomeným obloukem a najdeme na nich celou řadu výzdobných prvků, jež se nápadně podobají těm, které známe z gotických katedrál. Přesně jako u hrobky šlechtického rodu von Eichstett.

2 NÁHROBEK KARLA HAVLÍČKA BOROVSKEHO

Architekt: Josef Zítka
Sochař: Bohuslav Schnirch
Dokončení: 1870
Místo: II, 10, 68

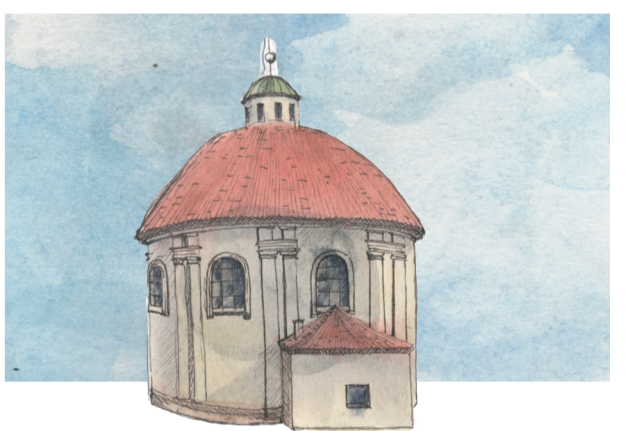
Katedrála sv. Víta na Pražském hradě, Praha-Hradčany / 1344–1929

Josef Zítka (1832–1909) měl možnost poznat renesanci z první ruky během studijních cest po Itálii – kolébce tohoto slohu. Není proto překvapivé, že během období historizujících stylů, jež ovládlo druhou polovinu 19. století, se plně oddal snaze o její oživení. **Novorenesance** byla považována za univerzální styl vhodný pro kulturní a reprezentativní budovy určené k povznesení člověka: nejčastěji muzea, galerie, divadla, školy či radnice. S jejími typickými znaky, jako jsou sloupy, podobné antickým, a na ně kolmo položené břemeno, se setkáme také u Havlíčkova náhrobku.

Nejvýznamnější realizací Josefa Zítka byla bezpochyby budova **Národního divadla**. Když však tato monumentální stavba, na jejíž výzdobě se podílela celá řada výtvarníků usilujících o povznesení sebevědomí českého národa, brzy po uvedení prvního představení v roce 1881 vyhořela, dokončil ji po tahanicích a neshodách Zítkův žák Josef Schulz. S ním Zítka spolupracoval také na projektu Rudolfiny, které představuje další novorenesanční veřejnou stavbu zdobící nábržží Vltavy.

Národní divadlo, Národní 233/2, Praha – Nové Město / 1867–1881

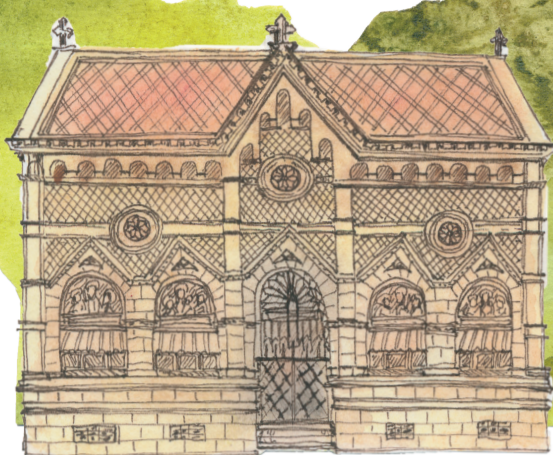

Bylo zapotřebí najít místo daleko za hradbami, stranou obchodních cest. Možná vás překvapí, že na konci 17. století byl takovým odlehlým územím, pokrytým jen vinicemi a pastvinami s ojedinelými zemědělskými usedlostmi, právě dnešní Žižkov. Proto si jej vybrala hned tři pražská města: Pražská židovská obec sídlící na Josefově si svůj morový hřbitov zbudovala pod dnešní Žižkovskou věží, Nové Město pražské poblíž dnešního centra Atrium a Staré Město pražské zvolilo pozemky za starobydlou vsí Olšany.

Toto rozhodnutí zpečetěné výstavbou **kaple sv. Rocha, Šebestiána a Rozálie** (ochránců proti moru) předznamenovalo založení v současné době největšího pohřebiště nejen v Praze, ale v celé České republice. Do dnešní podoby se hřbitov rozrůstal právě z tohoto místa. Na jeho území jsou nejen pochovány přibližně dva miliony mrtvých, ale nachází se zde také nespočet krásných prací architektů a sochařů.

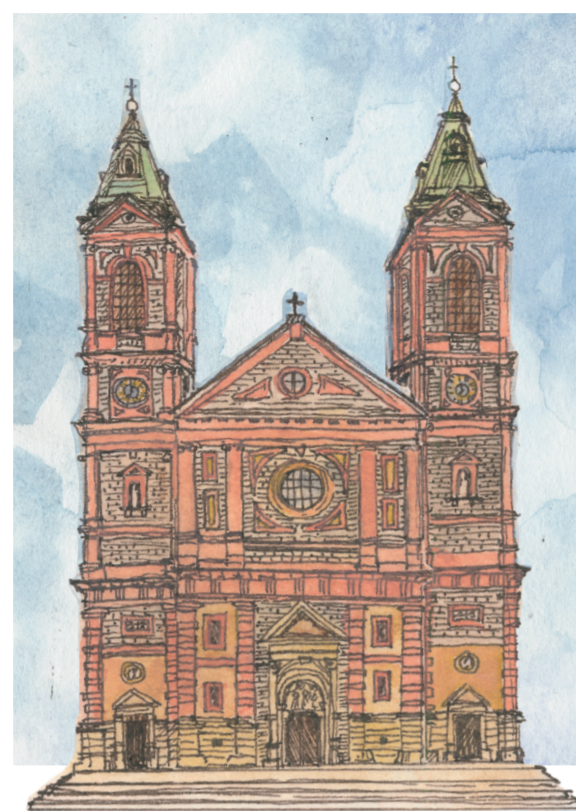
3 LANNOVA A SCHEBKOVA HROBKA

Architekt: Vojtěch Ignác Ullmann, Antonín Barvítius
Výzdoba: Václav Levý, Ludvík Šimek, František Sequens
Dokončení: 1873
Místo: V, 24, 38–42

Největší hrobka na Olšanech je prostorná skoro jako rodinný dům. Uvnitř ukrývá nejen místa určená k pohřbívání, ale také kapli pro obřady a modlitby. Přesněji řečeno dvě kaple. Nechali si ji totiž vybudovat dva přátelé, spolujitelé veleúspěšné stavební firmy a také podporovatelé umění. Návrh začal kreslit Ignác Ullmann (1822–1897) a dokončil jej jeho švagr Antonín Barvítius (1823–1901). Hrobku vyprojektoval v **novorománském slohu**, obohaceném o motivy raného křesťanství. Barvítius, sochař Levý a Šimek i malíř Sequens totiž pobývali v Římě, kde se také spřátelili.

Oba architekti spolupracovali na řadě staveb a jejich podíl na návrzích často není možné rozlišit. Příkladem je velkolepá Lannova vila v Bubenči, dokončená jen o rok dříve než hrobka. Po Ullmannově odchodu do ústraní realizoval Barvítius novorenesanční **kostel sv. Václava na Smíchově**. Také interiér této v Čechách ojedinělé stavby inspirovaly italské raně křesťanské a renesanční baziliky.

Kostel sv. Václava, náměstí 14. října, Praha-Smíchov / 1881–1885

4 HROBKA RODINY HRDLIČKOVY

Architekt: Antonín Balšánek
Sochař: František Rous
Dokončení: 1903
Místo: VI, 6b, 1

Zřejmě nejvýraznější součástí náhrobku je figurální sousoší, které jako by vystoupilo z divadelního dramatu. Zachycuje matku loučící se svým jediným, předčasně zesnulým synem. Odvádí jej anděl a všemu přihlíží otec – podle legendy sám císař, který přišel smutnou zprávu ženě ve snu zvěstovat. Bílé postavy by však nevynikly bez stupňovité scény a tmavého pozadí, které jsou dílem architekta. Vše doplňují zlaté nápisy, lucerny a prostor vymezuje zábradlí s brankou. Promyšlený celek tvoří souhra několika oborů výtvarného umění, hlavním tématem je pomíjivost a výsledný dojem dokreslují ornamenty a vláčné křivky – prostě dokonalá **secese**.

Antonín Balšánek (1865–1921) byl vysokoškolským profesorem, redaktorem časopisu, vynikajícím kreslířem i autorem řady knih, dodnes ale zůstává nejznámější jako spoluautor **Obecního domu**. Společně s Osvaldem Polívkou přizvali k výzdobě této reprezentativní budovy řadu předních malířů, sochařů i uměleckých řemeslníků své doby. Jejich výtvarný názor zůstal převážně secesní, ale ovlivnila je i řada dalších stylů, především historizujících. Architekturu zkrátka nejde pokaždé zařadit jen do jedné škatulky.

Obecní dům, U Obecního domu 1090/2, Praha – Staré Město / 1905–1911

5 NÁHROBEK RODINY NOSKOVY

Architekt: Jan Kotěra
Dokončení: 1916
Místo: VII, 22, 245

Když se na přelomu 19. a 20. století mladý Kotěra (1871–1923) vrátil ze studií ve Vídni, hlavního města monarchie, vkládali do něj architekti velké naděje. Secesi brzy přetavil v **modernu**, která viděla cestu v pravdivosti stavby a geometrizujícím ornamentu. Její prvky se objevují na rostlinných úponcích ve střední části náhrobku, ještě výraznější jsou však krystalicky tvarované obelisky: připomínají ostré plošky diamantu a zároveň vytvářejí dojem, jako by se hmota pohybovala, což jsou charakteristické znaky **kubismu**.

Jan Kotěra očekávání naplnil a bývá právem označován za zakladatele moderní české architektury. Posunul ji od zdobnosti fasády, která do té doby převažovala, k přiznané konstrukci stavby. Tyto principy jsou patrné také na domě zvaném **Mozarteum**, který patřil vydavateli hudebnin a uvnitř se mimo jiné nacházel velký koncertní sál. Přestože Kotěra vyprojektoval několik velkých staveb, především v Hradci Králové, neodmítal ani menší zakázky: na Olšanských a na sousedních Židovských hřbitovech navrhl nejméně patnáct náhrobků.

Urbánkův dům – Mozarteum, Jungmannova 748/30, Praha – Nové Město / 1911–1913

6 HROBKA RYTÍŘŮ Z ALBERTU

Architekt: František Maria Černý
Sochař: Josef Wagner
Dokončení: 1941
Místo: V, 23, 80

Tato elegantní stavba je nejmladší kaplovou hrobkou – tedy pohřební stavbou s „kostelíčkem“ nad kryptou v podzemí – na Olšanských hřbitovech. Postavena byla za druhé světové války poté, co smutně skončilo období prvního Československého státu a dozníval **funkcionalismus**, styl, který upřednostňoval funkčnost před zdobností a vyznačoval se hranatými tvary se střešními terasami a pásovými okny. Ty tady samozřejmě nenajdeme – jsme na hřbitově, a tak je pochopitelné, že návrh ovlivnily odkazy na klasické umění antiky.

F. M. Černý (1903–1978) stavěl funkcionalistické vily, činžovní domy s malými byty pro chudší obyvatele, vozovny i nemocnice. Funkcionalismus v jeho pojetí však nebyl přísný – zásadu pravého úhlu občas překročil ve prospěch pocitu a dojmu. Tento přístup plně rozvinul ke konci života, kdy navrhl nové **věže** vybombardovaného **Emauzského kláštera**. Vzpínají se k nebesům jako andělská křídla, bez nichž si pohled na Prahu už ani neumíme představit.

Věže kostela Panny Marie, klášter Na Slovanech (Emauzy), Praha – Nové Město / 1964–1968

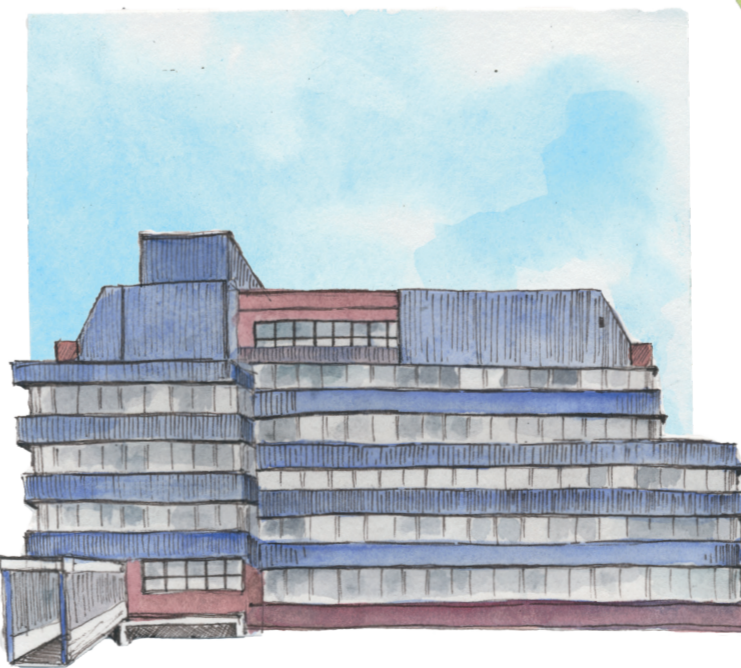
7 NÁHROBEK JANA PALACHA

Architekt: Ivo Loos, Jindřich Malátek
Sochař: Olbram Zoubek
Dokončení: 1970, 1990
Místo: IX, 2, 89

Bronzový náhrobek s reliéfem lidského těla upomíná na studenta Jana Palacha, který se upálil na protest poté, co se lidé začali smířovat, že do Československa vtrhla cizí vojska a Sovětský svaz začal násilně ovlivňovat naši politiku. Dílo ukazuje mimo jiné i skutečnost, že podíl architektonické práce nemusí být pokaždé na první pohled ohromující. Když desku brzy po osazení nechala zničit Státní bezpečnost, měl sochař Olbram Zoubek (1926–2017) model uložený v ateliéru – díky tomu mohla být po dvaceti letech, konečně ve svobodném státě, znovu odlita.

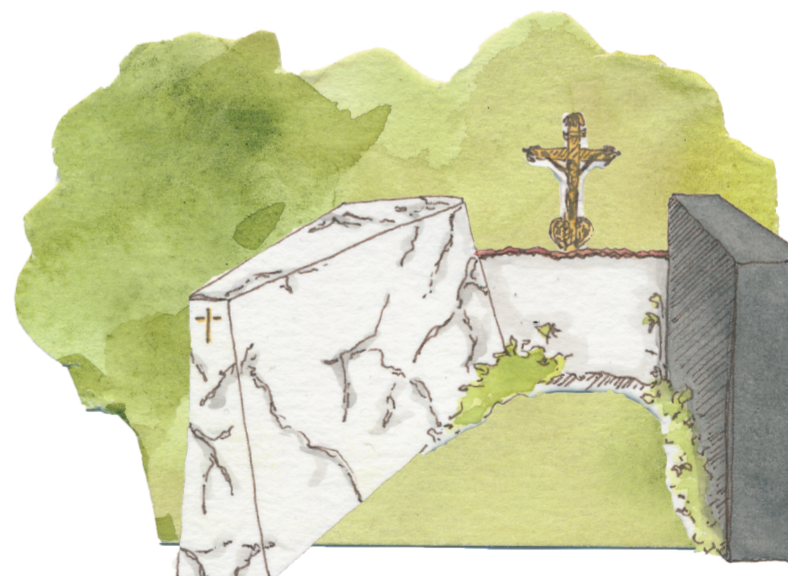
Ivo Loos (1934–2009), Jindřich Malátek (1931–1990) a Olbram Zoubek byli celoživotní přátelé, které kromě práce sblížovaly také kritické názory na tehdejší komunistický režim. Zřejmě proto nepostavili mnoho budov, navíc jedna z nejvýraznějších, na nichž se podíleli – Transgas – byla bohužel zbourána. Zahrnovala v sobě principy tehdejších evropských stylů **brutalismu** a **technicismu**. Výrazné tvarování objemů a odhalení konstrukcí můžeme už jen částečně najít na **poště v Košířích**, jejíž projekt Malátek vedl a Loos s dalšími kolegy byli spoluautory.

Budova bývalé celní pošty, Plzeňská 290/139, Praha-Košíře / 1981–1987

8 NÁHROBEK JANY KAZIMOUR HLADÍKOVÉ

Architekt: Josef Pleskot
Spolupráce: Jan Kazimour
Dokončení: 2019
Místo: II, 9, 57–58

Hrobkové místo vymezují čisté elegantní hmoty bílého mramoru a černé žuly. Někoho možná překvapí, že geometrickou hru objemů inspirovala fotografie ze svatby – ženich v černém a nevěsta v bílém. Náhrobek pro tuto mladou ženu ukazuje, že v **současné umění** nemusí být příběh vyprávěn doslovně. Na rozdíl od Balšánkova návrhu (4), který byl ze stejných materiálů proveden o století dříve, je zde ponechán prostor pro představivost a tajemství. Josef Pleskot (1952) zakomponoval na přání manželky do náhrobku starý kovový kříž, který na tomto místě původně stál.

Rokle v Jelením příkopu už naštěstí dávno neslouží k obraně Pražského hradu, a tak mohl architekt propojit obě její části **průchodem pod Prašným mostem**. Kromě toho, že tím návštěvníkům zkrátí trasu, poskytl jim také skvělý zážitek. Díky zásahům architekta může být cesta na Hrad větším dobrodružstvím, než byste čekali: přes visuté žebříky až k tunelu s krásným vejčítým tvarem, kde vám bude pod nohama zurčet potůček. Josef Pleskot navrhl a zrekonstruoval mnoho dalších staveb nejen v Praze, ale například i v důlní oblasti ostravských Vítkovic.

Průchod valem Prašného mostu, Jelení příkop na Pražském hradě, Praha-Hradčany / 2002